

Obsah

I. OBECNÉ ZÁSADY.

A. Metodika vyučování literatuře.

[Úkoly, látka, prostředky studia.]

Úkoly metodiky literatury [6]. Látka metodiky literární výchovy [8]. Prostředky studia v metodice [10].

B. Literatura jako předmět školního vyučování.

Umělecká literatura jako poznání skutečnosti [11]. Výchovné působení literatury [13]. Vliv literatury na rozvoj návyků myšlení a řeči [14]. Metody práce [15].

C. Theoretické základy vyučování literatuře.

Theorie poznání [16]. Ethika a estetika [19]. Literární věda a jazykověda [23]. Psychologie a pedagogika [24].

II. LITERÁRNÍ ČTENÍ.

A. Literární čtení v předrevoluční škole.

Vyučování literatuře na počátku 19. století [30]. F. I. Buslajev (1818—1897) [31]. „Hledání“ čtyřicátých až padesátých let [34]. V. G. Bělinskij [35]. N. G. Černyševskij a N. A. Dobroljubov [37].

Literatura jako prostředek společenské výchovy [39].

a) V. J. Stojunin (1820—1888) [41]. b) C. P. Baltalon [46].

Literatura jako prostředek umělecké výchovy [48].

a) V. P. Ostrogorskij [48]. b) V. I. Pokrovskij [50].

c) Umělecká výchova u potřebňovců a formalistů [51].

d) V. V. Danilov [53]. Vysvětlovací čtení jako prostředek rozvoje myšlení a řeči [55]. a) L. Polivanov [55]. b) V. Šeremetěvskij [57].

B. Literární čtení v historii sovětské školy.

Osnovy z r. 1921 [58]. Osnovy z r. 1933 [60]. Kladné stránky metodického úsilí sovětské školy [61].

C. Literární čtení v současné sovětské škole.

Látka [63]. Úkoly literárního čtení [64]. Základní prostředky výchovného působení literatury [65]. Výchova k vlastenectví [67]. Základní složky umělecké výchovy [69]. Vštěpování návyků spisovného jazyka [71]. Systém cvičení [72]. Organizace cvičení [74].

1. Úvodní lekce.

Jak vzbudit zájem a pozornost žáků [76]. Historický komentář [78]. Vysvětlování neznámých slov [80]. Životopis spisovatele [81]. Výklad učitele [86]. Různé druhy úvodních hodin výkladu [88]. Úvodní rozhovor [89]. Úvodní exkurse [89]. Samostatná tvorba žáků [90]. Upevnění nově získaných poznatků [90].

2. Práce s textem.

A. *Domácí čtení* [92].

B. *Uýrazné čtení ve škole* [94].

Základní tón [96]. Pausy [97]. Vyznačení důrazových slov [98]. Emocionální výraznost [100]. Tempo čtení [102]. Zvláštnosti při přednesu básní [103]. Místo hodin výrazného čtení v celkovém plánu vyučovacím [103]. Hodiny výrazného čtení [104]. Druhy výrazného čtení [107]. Plánování hodin výrazného čtení [108].

C. *Uýpracování osnovy* [109].

Jednoduchá a podrobná osnova [109]. Thematická a sujetově kompoziční osnova [111]. Osnovy děl různých literárních druhů [112]. Formulace hesel [115]. Jak učíme žáky dělat osnovu? [116].

D. *Ústní reprodukce* [118].

Podrobná reprodukce [118]. Stručná reprodukce [120]. Reprodukce příběhů vynatých z díla [121]. Reprodukce se změnou formy díla [121]. Umělecká reprodukce [123]. Kresba slovy (sestavení pásma obrazů) [125]. Sestavení scénáře pro film [126].

E. *Rozbor textu* [127].

1. *Rozbor díla* [128].

2. *Hrdina díla* [131].

Poznávací a výchovná stránka výkladu o hrdinovi v literatuře [131]. Sestavení charakteristiky [134]. Charakteristika a reprodukce [136]. Individuální charakteristika [137]. a) Zásady charakteristiky [137]. b) Charakteristika podle osnovy vypracované učitelem [138]. c) Samostatné sestavení charakteristiky [139]. Srovnávací a skupinové charakteristiky [141].

3. *Popis přírody a zobrazení předmětů* [144].

4. *Kompozice* [146].

Význam a druhy kompozice [147]. Příklady kompozice: a) A. S. Puškina ‚Vesnice‘ [147]. b) I. S. Turgeněva ‚Bě-

žin luh' [148]. Lermontovovy ‚Tři palmy‘ [150]. Názornost při výkladu komposice [151]. Metoda výkladu komposice v V. třídě [151]. VI. třída [152]. a) Někrasovova ‚Železnice‘ [152]. b) ‚Úředníková smrt‘ [155]. c) ‚Taras Bulba‘ [157]. d) A. S. Puškin: ‚Dubrovskij‘ [158]. VII. třída: a) N. A. Někrasova ‚Úvahy u hlavního vjezdu‘ [159]. b) A. S. Puškin: ‚Kapitánova dcerka‘ [160]. c) L. N. Tolstoj: ‚Po plese‘ [162]. d) A. P. Čechov: ‚Člověk v pouzdře‘ [163].

5. *Básnický jazyk* [164].

Jak se nemá vykládat básnický jazyk [165]. Pozorování jazyka na základě rekonstrukce obrazu [166]. a) Turgeněv: ‚Les a step‘ [166]. b) Puškinova ‚Poltava‘ [168]. c) Tolstého ‚Bouře‘ [168]. ‚Stylistický pokus‘ [169]. a) A. Korolenko: ‚Děti podzemí‘ [170]. b) Turgeněvova povídka ‚Mumu‘ [171]. c) Fadějevův ‚Metelica‘ [171]. d) Puškinův ‚Dubrovskij‘ [171].

6. *Literární druhy* [172].

Bajka [172]. Dramatické dílo [173]. Lyrické dílo [174]. Ústní lidová slovesnost [176].

F. *Učení nazpaměť* [179].

G. *Stylistická cvičení* [181].

Literární četba a stylistická cvičení [181]. Literární čtení a mluvnice [183].

H. *Způsoby probírání textu v V.—VII. třídě* [185].

Práce s textem ve třídě [186]. Grafické znázornění rozboru díla ve třídě [186]. Rozhovor [187]. Referáty žáků [189]. Spojování různých způsobů [190].

3. *Závěrečná cvičení.*

A. *Shrnování a upevňování poznatků* [190].

Shrnování [191]. Upevnění poznatků [192]. Opakování probrané látky [193]. Práce s učebnicí a poznámký v pracovních sešitech [194]. Pomocné prostředky k upevnění znalostí [195]. Poučení o způsobech zapamatování [196].

B. *Zkoušení* [198].

Průběžné a závěrečné zkoušení [198]. Písemné zkoušky [199]. Problém objektivního zkoušení [199].

4. *Vytváření literárně theoretických pojmů v V.—VII. třídě střední školy* [201].

5. *Kultura mluvené a psané řeči.*

Jednotná fronta úsilí o kulturu řeči a úloha učitele literatury [219]. Mluvená a psaná řeč žáka [219]. Kultura mluvené řeči [221]. Základní požadavky na mluvenou řeč [222]. Způsoby práce s mluvenou řečí [225]. Kultura psané řeči [226]. Písemné práce v předrevoluční škole.

[227]. Písemné práce v současné sovětské škole [232]. Písemné reprodukce [232]. Písemné odpovědi na otázky a napsání osnovy [237]. Charakteristika [238]. Návod učitele [239]. Samostatné literární práce [241]. Druhy samostatných prací [242]. Návod učitele při sbírání látky [242]. Způsoby podněcování slovesné tvorby [243]. Pomoc během tvoření [243]. Práce s jazykem [245]. Způsoby opravy prací [245].

III. DĚJINY LITERATURY VE VYŠŠÍCH TŘÍ- DÁCH STŘEDNÍCH ŠKOL.

Základní úkoly literárně historického učiva [250]. Studium historického vývoje literatury [251]. Ruská literatura jako cenný přínos národní a světové kultuře [253]. Dějiny literatury a literárně theoretická generalisace [255]. Metody a organizace vyučování [256].

1. Čtení.

Čtení učitele [256]. Čtení žáků [258].

2. Úvodní lekce.

Výklad o životě a díle spisovatele [261]. Základní ideové zaměření výkladu [262]. Látka výkladu [263]. Učitelova řeč [264].

3. Orientační rozhovor.

4. Rozbor literárního díla.

Základní princip a jednotlivé složky rozboru [267]. Román ‚Evžen Oněgin‘ [269]. Černyševského román ‚Co dělat?‘ [271]. Různé způsoby rozboru [273].

Stará literatura a literatura 18. století [274].

Thema vlasti [277]. Pracovní prostředky [278]. ‚Slovo o pluku Igorově‘ [279]. ‚Povídka o vpádu Batyově do Rjazaně‘ [280]. Literatura 18. století [281]. Probírání Děr-žavina [281]. Óda ‚K Felici‘ [283]. Jazyk literatury 18. století a jazyk hrdinů v komedii ‚Mazánek‘ [285].

Literatura 19. a počátku 20. století [287].

Thema vlasti [288]. a) A. S. Puškin [288]. b) N. V. Gogol [290]. c) I. S. Turgeněv a N. A. Někrasov [292]. Druhy hodin při probírání literárních děl [293]. Rozbor Gončarovova románu ‚Obломov‘ [294]. Rozbor lyriky [298]. Komposice obrazu - postavy [301]. Literární směr [304]. Lermontovovo ‚Borodino‘ [305]. Kritický realismus Gribojedovův, Puškinův a Lermontovův [306]. Spisovatelův styl [309]. Spisovný jazyk [311]. Jak studovat jazyk díla [313].

Sovětská literatura [316].

Sovětská literatura jako nová etapa v uměleckém vývoji lidstva [317]. Periodisace v historii sovětské literatury [317]. Thema socialistické vlasti [319]. Socialistický realismus [321]. Thema ‚opravdového sovětského člověka‘ [322]. M. Gorkého ‚Matka‘ [324]. M. Solochova

„Rozrušená země“ [327]. Umělecké mistrovství [329]. Poetika Majakovského [331].

5. *Utváření literárně theoretických pojmů v VIII.—X. třídě.* Rozsah a způsob studia [333]. Pořad vytváření literárně theoretických pojmů [335]. Ukázky ze staré ruské literatury [337]. Ukázky z literatury 18. století [338]. Literatura na počátku 19. století [340]. Puškin [342]. Lermontov a Gogol [345]. Gončarov a Ostrovskij [347]. Turgeněv, Černyševskij, Někrasov, Saltykov [348]. Tolstoj a Čechov [351]. Gorkij a sovětská literatura [354].

6. *Způsoby rozboru textu ve vyšších třídách.*

Rozhovor podle otázek [358]. Referát [360]. Diskuse [362]. Kolektivní rozbor ve třídě [363]. Jiné způsoby práce s textem [364].

7. *Prohloubení samostatného rozboru.*

Studium literárně kritických statí [366]. Práce s literárně historickou látkou [369].

8. *Závěrečná cvičení.*

9. *Zkoušení a opakování probrané látky.*

Pisemné práce [372]. Literární themata [372]. Literárně publicistická themata [373] Volné literární práce [374]. Vedení učitele [374]. Samostatný rozbor nového textu [375].

IV. MIMOTŘÍDNÍ A MIMOŠKOLNÍ PRÁCE O LITERATUŘE.

Zkoumání mimoškolního prostředí [377].

1. *Mimotřídní četba* [379].

Spojení mimotřídní četby s prací ve škole [379]. Řízení četby [380]. Evidence četby [381]. Třídní knihovničky [382].

2. *Kroužky* [383].

Literární kroužky [384]. Tematika a formy práce literárního kroužku [385]. Dramatický kroužek [387]. Kroužek výrazného čtení a volného vyprávění [389]. Kroužek a veřejná práce žáků [390].

3. *Školní časopis a nástěnka* [390].

4. *Literární výstavky* [394].

5. *Literární exkurse* [397].

6. *Literatura a malířství* [401].

Literární dílo a obraz malíře [401]. Paralely z historie literatury a malířství [402].

7. *Divadlo a film* [405].

Analýsa her [405]. Analýsa zdramatisovaných literárních děl [406]. Poslech opery [407]. Film a umělecká literatura [410].